

Mudrci od východu - Mt 2,1-12

Milí bratři a milé sestry!

Většina z nás má příběhy o Ježíšově narození spojené do jednoho celku. Matouš a Lukáš se však shodují pouze v tom, že se Ježíš narodil Marii a Josefovi v judském Betlémě. Vše ostatní - pastýři u Lukáše a mudrci u Matouše - sice není v rozporu a mohlo se stát nezávisle na sobě, ale každý z evangelistů sleduje jinou dějovou linku. U Matouše nenajdeme o jeslích, andělech a pastýřích ani zmínku. Ježíšovo narození zde proběhne zcela nenápadně a bez zvláštních úkazů. Je to docela soukromá, rodinná záležitost.

Od Matouše však slyšíme jiný, ale stejně zajímavý vánoční příběh, podle něhož se jako první přišli narozenému dítěti poklonit bohatí a vážení lidé. A navíc pohané. Matouš chce tímto příběhem ukázat, že narozením Božího syna se otevírají dosud zavřené dveře pro všechny národy. Už nebude důležité, kdo je Žid nebo Rek. Už nebude rozhodující, jakého boha, kdo ctil. Ježíš Kristus nabízí záchranu všem. To, co se stane za pár let skutečností, až apoštolé vyjdou do světa, děje se v zárodku již nyní - při Ježíšově narození.

O mudrcích samotných mnoho nevíme. Pouze to, že byli od východu a do Jeruzaléma je přivedl neobvyklý úkaz, který viděli na nebi. Upřímně řečeno podobné lidi bychom při narození Spasitele čekali ze všeho nejmíň. Podle starozákonních proroctví se měli pohané přijít poklonit do Jeruzaléma, ale až jako poslední. Jako završení obnovy Izraele. Zde jsou však pohané jako první. Matouš tím chce zdůraznit revoluci, kterou evangelium přineslo. K víře v Ježíše Krista lze dojít různými cestami. Ani ti, kteří pozorují hvězdy a hledají v nich budoucnost, nejsou předem odsouzeni a odmítnuti. Budou to právě oni, kdo přinesou důležitou zprávu: „Spasitel se již narodil a my se mu chceme poklonit.“ V Jeruzalémě to nikdo neví a netuší.

To znamená, že církev nemůže žít uzavřena sama do sebe a myslet si, že snědla všechnu moudrost. Příběh o pohanských mudrcích, kteří hledají krále chce říci: Světu kolem nás je třeba naslouchat. Bůh k nám nemluví jen z bible. Není uvězněn v našich chrámech. Bůh se dává poznat i lidem, u kterých bychom to vůbec nečekali. Církev, kterou tu představuje Jeruzalém, může být v důležitých chvílích dokonce slepá a nevidět Boží činy. Věřící lidé se musí naučit naslouchat světu. Je třeba slyšet jeho otázky, které nás mohou přivést k novým a nečekaným souvislostem.

Pro víru je nejhorší, když se křečovitě uzavře do sebe, všemu rozumí a cizích podnětů se bojí. Však také čteme, že se po příchodu mudrců celý Jeruzalém znepokojil. S narozením Mesiáše tu nikdo nepočítal, protože by to znamenalo změny které nikdo nechtěl. Ale Bůh má právo nás překvapit.

Často k nám mluví neobvyklými způsoby. Zde skrze astrologu, jindy třeba skrze otázky hledajících lidí, kteří přicházejí s podněty, které jsme nečekali. Není to poprvé, kdy důležitou zprávu a Boží slovo přinášejí lidé -dnes bychom řekli - nevěřící. Pravzorem mudrců je pohanský věstec Bileam, který takřka proti své vůli předpověděl slávu Izraele a příchod Mesiáše, kterého nazval hvězdou z Jákoba. Nebo jeruzalémský král Melchisedek, který požehnal Abrahamově cestě. Nebo pohanský setník pod křížem, který jako první vyzná, že Ježíš je Syn Boží.

Takové nečekané vyznání může být pro víru velikým povzbuzením - neboť přichází jako potvrzení víry z nezávislého pramene. To, co my s bázní a rozechvělým hlasem vyznáváme, k tomu se v mudrcích putujících do Betléma přiznává celá východní moudrost. I ti, co hledají pravdu ve hvězdách, nám oznamují: Zde v Betlémě se narodil veliký král, kterému patří všechno bohatství a sláva.

Ale aby byla jasno. My nečekáme, až nám víru v Ježíše Krista potvrdí věda a nezávislé prameny. Církev je v tomto příběhu sice slepá k tomu, co se děje na obloze a v Betlémě, ale přitom zůstává nepostradatelná. Hvězda na východě nedovede mudrce až do Betléma, ale pouze do Jeruzaléma. Bůh se od svého lidu neodvrátil, ale učinil ho prostředníkem, aby všichni mohli Krista poznat a nalézt. Místo Ježíšova narození nevypátrala Herodova tajná policie, ale bylo nalezeno v bibli. Svět se tedy bez církve a výkladu Písma neobejde. Svět ví KDY a církve ví KDE - a teprve v Jeruzalémě se to spojí do jediné informace a zvěsti: Veliký král se narodil v Betlémě.

Je tedy důležité naslouchat otázkám světa a hledat na ně odpověď v bibli. Je to způsob, kterým nás i dnes Pán Bůh vede. Mnohokrát budeme překvapeni, jak může být bible aktuální, když přijmeme otázky, které hýbou světem a budeme na ně hledat v Písmu odpověď.

Ale pak přijde nečekaný zvrat. Když se ukáže, že prorocké slovo z bible se stalo skutečností a když je společným úsilím pohanů a židovských zákoníků formulováno evangelium o narození Spasitele, s Jeruzalémem -tedy s církví - to nijak nehne. Judský Betlém přitom nebyl daleko. Cesta tam z Jeruzaléma trvá necelé dvě hodiny. A přece se na cestu vydají pouze mudrci. Žádný kněz, žádný znalec zákona, žádný zbožný farizeus. Možná se báli, možná se styděli. Možná čekali až půjdou ostatní. Kdo ví.

Ale jedno je jasné. Všechny velké a převratné věci vyžadují osobní odvahu. Noční cesta mudrců do Betléma chce ukázat, že křesťanská víra vždycky byla a bude věcí osobního rozhodnutí. Bůh se postará o to, aby lidé věděli a poznali, co pro ně učinil. Ale to nestačí. Nestačí pravdu znát, je třeba za ní jít. Je třeba vykročit z davu a jednat. Tu pomyslnou cestu do Betléma a k Ježíši Kristu musí každý z nás podniknout sám. Z vlastní vůle, z vlastní touhy, ale i na vlastní riziko.

Přeneseno do současnosti. Nestačí, aby se třeba v kázání nebo v nějaké knížce ozvalo důležité a pravdivé slovo, kterým nás chce Bůh vézt. To je sice nutný předpoklad, ale pokud se sami nezvedneme a nenaplníme ta slova skutkem, nestane se s námi vůbec nic. Boží sláva a radost nás mine stejně jako tehdejší Jeruzalém. Základní podoba křesťanské víry je čin. Náš názor je důležitý, ale čin víry nenahradí. Na Ježíše nemůžeme jen pasivně čekat nebo o něm jen debatovat - za Ježíšem je třeba jít a něco tomu obětovat.

Když přišli mudrci do Betléma, našli tam jen obyčejnou rodinu. Neviděli nic slavného, žádného anděla. A přece nebyli zklamáni, ale radovali se radostí velikou. Na všech vánočních příbězích je důležitý jeden prvek. Zaznívají tu velká a slavná slova, ale viditelná skutečnost tomu zdaleka neodpovídá. Ani v tomto příběhu Ježíš nečiní žádné zázraky a divy. Nepronáší moudrá slova. Jsou tu pouze chudí rodiče a malé bezbranné dítě. A přece už tento skromný začátek stojí za to a je důvodem k radosti. Zatím je to jen zrnko hořčičné, ale víra už vidí košatý strom, který dá stín a útočiště mnohým. Evangelium málokdy přichází do našeho života jako hotová a slavná věc. Na začátku jsou vždycky jen semínka a kdo chce vidět výsledky hned, ten ta semínka ke své škodě často ani nezasadí. To, že se mudrci pokloní malému dítěti, je trvalá výzva, abychom i my dovedli jednat a radovat se, když dobré věci teprve začínají a nemohou se vykázat ověřenými výsledky. Boží činy často vypadají na první pohled obyčejně a neokázale. V jejich slávu a budoucnost je možné pouze věřit. Ale s pomocí bible je lze rozpoznat již v zárodku a mít z nich radost, i když se zdánlivě ještě nic důležitého neděje.

Ale je tu ještě jedna postava, kterou jsme zatím nezmiňovali. Král Herodes. Pro nás synonymum krutáse a diktátora. Ale ve své době to byl uznávaný vladař, který dokázal povznést svou zemi k bohatství a slávě. Pár let předtím, než se Ježíš narodil, putovala do Jeruzaléma procesí z dalekých zemí, aby obdivovala Cesareu - nové město, které dal Herodes postavit. Později přebudoval jeruzalémský chrám najeden z divů světa. K Herodovým schopnostem se upínaly zraky mnohých. Římský senát mu udělil královský titul. Někteří v něm mohli vidět naplnění dávných proroctví o obnovení jeruzalémského království. Ale v tomto příběhu se slavný král Židů zachová hůř než egyptský faraó. Nechá povraždit všechny betlémské chlapce, aby svého konkurenta odstranil.

Tím je jasné řečeno, že Boží spása a pomoc nepřichází cestou násilí a politické moci. Mocný Herodes se tváří v tvář Ježíši Kristu ukáže být bezmocný a nechápavý. Ale z mnoha vyobrazení tohoto příběhu známe jiné tři krále, kteří se Ježíši Kristu naopak klaní. Jak se však z mudrců stali králové? Za to mohou teologové, kteří v tomto příběhu hledali potvrzení starozákonních proroctví. V nich se opakovaně mluví o králích z východu, kteří přinesou do Jeruzaléma mnohé dary, jak jsme četli například u Izaiáše. Tak se z východních mudrců postupně stali králové, čímž ovšem příběh dostal docela nový význam.

Ve středověku, kdy se o vládu nad světem přetahovali císařové a papežové, moc světská a duchovní, sloužila legenda o třech králích jako podpora názoru, že všichni králové včetně císaře musí nad sebou respektovat autoritu církve. Někteří se tomu vzpírali, jiní to respektovali. Karel IV. se dal zobrazit v kapli na Karlštejně jako jeden z klanějících se králů a nebyl zdaleka sám. Ukázalo se však, že když světu vládne církev, může to být někdy stejně nebezpečné, jako když mu vládne bezbožný člověk. Reformace proto odmítla nadvládu církve i falešný výklad tohoto příběhu. Poslední autoritou tohoto světa nemůže být žádná instituce ani člověk. Zůstává jí výhradně Ježíš Kristus sám. Jemu se máme svými činy a životem poklonit všichni. Mudrci i králové, církevní hodnostáři i politici, podnikatelé i dělníci. Ježíš je král, který má vládnout v našich srdcích a svědomí. Ježíš přináší novou moudrost, kterou máme hledat a uskutečňovat ve svých životech.

Tak se příběh ze sfér vysoké politiky a moci dostává opět k nám obyčejným lidem. Každý z nás si může v duchu vybavit svou vlastní cestu k Ježíši Kristu a víře. I nás možná vedla nějaká hvězda - nějaká touha, nejistota, otázky, zážitky a osobní zkušenosti - kterým jsme však moc nerozuměli. V bibli a v církvi jsme na ně našli odpověď. Naší hvězdou se stal Ježíš Kristus. Jemu se chceme klanět. Pro něho chceme poctivě pracovat a žít. Nestačí to však učinit jen jednou jako mudrci. Ještě důležitější je mít Krista jako svého Pána každý den. Za to, abychom to dokázali, chceme nyní prosit:

Pane Ježíši Kriste, chceme se Ti poklonit podobně jako mudrci a odevzdat Ti své síly a schopnosti, abys je mohl použít pro své dílo. Dej nám citlivé srdce pro otázky a trápení tohoto světa a pomoz nám, abychom na ně dovedli nejen nalézt správnou odpověď v bibli a ale také Tvou dobrou vůli uskutečnit a naplnit. Amen.